

AZ ÚJ JUGOSZLÁVIA FÖLSZABADÍTÓ HARCÁNAK ÉS

FORRADALMI ÁTALAKULÁSÁNAK SAJÁTÓSÁGAI

Írta: TITO — BROZ Joszip

Túlnagy szerénytelenség és helytelen lenne feltételezni, hogy ennek a cikknek a tartalma még csak hozzávetőlegesen is megfelelhet a címben feltett kérdésre. Nem! A népfelszabadító háború történései és ezeknek a történéseknek az eredményei annyira bonyolultak és tartalomban, eredetiségben annyira gazdagok, hogy mély elemzés és alapos tudományos feldolgozás szükséges ahhoz, hogy azokat helyesen és minden oldalról megvilágíthassuk. Ez a cikk az első lépés, csak az irányt adja meg — a történések sajátosságának néhány jellemző példáját sorolja fel.

Sokan külföldiek, idegen országbeli emberek, köztük még baloldaliak is, akik országunk iránt barátságot éreznek, szerencsés körülmények és véletlenek közrejátszásával stb. igyekeztek és igyekeznek még ma is megmagyarázni a hősi népfelszabadító harcot, forradalmi átalakulásunkat, az új Jugoszlávia megteremtése körül őrjási sikereinket, társadalmi átalakulásunkat és azokat a sikereket, amelyeket országunk ujjaépítése körül értünk el. Az általános népfelkelés és a népfelszabadító harc sikereit értelmetlen okfejtésekkel magyarázzák, mint pl.: magas hegyek, erdők, nemzeti egyenjogúság hiánya, amely a régi Jugoszláviában létezett, sőt népünk állítólagos fatalista felfogása az étellel és halállal kapcsolatban, amely kezdetleges népek tulajdonosága. Természetesen ez mind helytelen, értelmetlenség, sértő állítás. Az ilyen okfejtések sértik népeinket, mert ezekkel úgy akarják Jugoszlávia népeinek fölkelését beállítani, mintha az öntudatlan — ösztönös tett lett volna, kétségbeesett lépés, amely kalanddal és öngyilkossággal határos, nem pedig mint Jugoszlávia népei magas öntudatából és a vállalt harc minden nehézségeinek és áldozatának teljes felismeréséből fakadó eredményt. Elfelejtik továbbá, vagy pedig szántszándékkal észre sem veszik Jugoszlávia népeinek féktelen gyűlöletét a fasiszta okupátorok iránt, akik betörték az országba és rabigába vetették népeit. Elfelejtik népeink hagyományos szeretetét a szabadság és függetlenség iránt, amelvért őseink századokon át ontották vérüket és ha kellett, mindenünket odaadták érte. Elfelejtik és le is becsülik azt a legfontosabb tényezőt, amely nemcsak a felkelést tette lehetővé, hanem annak sikerét is biztosította és ez: a felkelés szervezettsége és helyes vezetése: ez pedig Jugoszlávia Kommunista Pártjának és a párt kádereinek érdeme, melyek népeink történelmének legnehezebb napjaiban önmegtagadásig hívek maradtak a néphez. Elsők voltak a harcban és fegyverrel a kezükben adták a hűség számtalan hősi példáját. Azt sem szabad elfelejteni, hogy népeink nehézség első napjaitól kezdve megingathatatlanul hittek a Szocialista országok — a Szovjetszövetség legyőzhetetlenségében, gondolkodás nélkül álltak annak oldalára és kivették részüket a közös ellenség elleni harcból.

Jugoszlávia nemcsak hegyekből és erdőkből áll és a felkelés az egész országban lángolt — a sík Szerémségben épenúgy, mint a hegyes Boszniában és másutt. Népeink épen azért indultak harcba, mert szeretnek élni, mert szeretik a szabadságot. Ifiúságunk nem azért ment

harcolni és nem azért áldozta életét, mert gyűlölte az életet, hanem, mert szerette az életet, hitt a szebb, boldogabb élet, a boldogabb jövő lehetőségében. A nemzeti egyenlőtlenség, gyűlölet és türelmetlenség, mely a régi Jugoszláviában a vezetők vétkéből fennállt, nem lehetett a felkelés hajtóereje, ellenkezőleg — ezt a megszállók használták ki, hogy Jugoszlávia népeit könnyebben igazhassák le. A megszállók szétszaggatták Jugoszláviát, egy részéből usztasa országot, N. D. H.-t csináltak, nagyrésze olasz, egy-egy része bolgár és magyar fasiszták megszállása alá került, de valójában — német főnnhatóság alá, akik terveket készítettek népeink egymás által való kiirtása, hogy életeret teremtsenek az úgynevezett magasabbrendű fajnak. Nagy állhatatosság kellett, hogy az összes nemzetiségek meggyőzésére, hogy nemzeti jogaikat egyedül a megszállók és a hazai áruló reakció ellen folytatott népfelszabadító harcban vívhadják ki olymódon, hogy megalkotják az új Jugoszláviát a régi vezetők nélkül, egészen új alapokon. Igaz, hogy akkor, amikor Jugoszlávia összes népei már meggyőződtek annak a vonalvezetésnek a helyességéről, amelyet Jugoszlávia Kommunista Pártja állított a tömegek elé — a nemzeti kérdés is a szabadságharc egyik erős emelőjévé vált. Jugoszlávia Kommunista Pártjának, hála a helyes vonalnak, melyet kitartóan folytatott a nemzeti kérdésben úgy a háború előtt, mint a háború alatt, hála állhatatos harcának, melyet a sovinizmus és a nemzeti türelmetlenség ellen és Jugoszlávia összes népeinek egyenlőségéért és testvériségéért vívott — sikerült legyőzni ezt a bomlasztó tényezőt, sikerült megakadályoznia a további testvérirtást és a nemzeti gyűlölködés szítását, sikerült megakadályoznia, hogy a megszállott hazai árulók segítségével örökre elválasszák egymástól népeinket, sikerült megteremtenie azt a vérrel megpecsételt testvériséget, amely a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságnak egyik legerősebb pillére. Ez nem volt könnyű feladat. Ennél a feladatnál nagy tapintatra és megfontolásra volt szükség: minden egyes harcosnak nagy türelemre, sok önmegtartóztatásra és kitartásra volt szüksége, míg ezt elértük. Éppen az az egyenlőség és testvériség, amelyet annyi erőfeszítéssel és áldozattal harcoltunk ki a háború folyamán, Népfelszabadító, harcunk legnagyobb vívmánya. Ezek szerint tehát látható annak az állításnak teljes értelmetlensége, amely szerint a jugoszláv népek felkelésének sikerére segítőleg hatott a nemzeti jogegyenlőtlenség, vagy az a nemzeti gyűlölködés, amelyet a régi rendszerek és a megszállók szítottak. Ellenkezőleg, a nemzetiségi gyűlölködés súlyos átok volt, amely ellen népeink a háború folyamán épűgy kitartóan küzdöttek, mint az összes többi ellenségük ellen.

Miben rejlik Jugoszlávia népei szabadságharcának sajátossága?

Először a katonai főparancsnokság gyávasága és tehetetlensége arra vezetett, hogy a jugoszláv hadsereg párnapig gyenge ellenállás után megadta magát, a legénység legnagyobb részben fogságba esett és az egész fegyverzet és hadianyag a megszálló kezére került. A nép tehát a hadsereg és az állam irányítóinak árulása folytán hadsereg nélkül maradt, fegyver nélkül szemtől-szembe népeink legnagyobb ellenségeivel, akik nemcsak azért jöttek, hogy rabságba vessék népeinket, hanem hogy ki is irtsák őket.

Másodszor, az államszervezet szétesett s a kormány a királlyal az élén külföldre szökött és a leigázott országot sorsára hagyta.

Harmadszor Jugoszlávia népei magukra hagyatva hadsereg, fegyverkezés, katonai raktárak nélkül, tábornokok és kizsármú kivétellel tisztikar nélkül Jugoszlávia Kommunista Pártja vezérlete alatt felkel-

tek, hogy fegyveres harcot kezdjenek a megszállók ellen, pusztá kézzel zsákmányoltak fegyvert az ellenségtől, életre-halálra küzdöttek szabadságukért és függetlenségükért.

Negyedszer a megszállók elleni fegyveres harc előestéjén még nem volt semmiféle szövetség más pártokkal, mert sokan a többi pártok vezetői közül a megszállók szolgálatába léptek, mások pedig visszavonultak és csak várták, hogy mi fog történni. Ez így volt Jugoszlávia összes tartományaiban (kivéve Szlovéniát, ahol megalakult a Népfront). Így a nép a Kommunisták Párt felszólítására harcba indult pártállásra, nemzetiségre, vagy vallási különbségre való tekintet nélkül.

Ötödször a harc folyamán kialakult és megacélosodott az új népi hadsereg, amelynek magját az első partizánalakulatok alkották és amelynek élére új tisztek állottak, olyanok, akik a népből származtak és iskolájuk a harctér volt, a szünetnélküli véres élet-halál harc.

Hatodszor a harcnak, amelyet a partizánosztagek és az új népi hadsereg, amelynek első dandárja a rendes katonai alakulatok mintájára már 1941 decemberében megalakult, utána mind újabb és újabb dandárok és hadosztályok alakultak, úgyhogy 1942-ben már erős népfelszabadító hadseregünk volt) — folytattak, nem volt epizódszerű jellege. Nem, az szakadatlan háború volt, véres háború, annak minden következményével, háború az utolsó megszálló és az utolsó áruló kiirtásáig. Az egész nép háborúja volt, de jól megszervezett és egy központból, a főhadiszállás által vezetett háború, — partizánosztályokból és frontális harcokból összeállított háború, amelynek adottságait a felszabadított területek és nagy katonai egységek, hadosztályok és hadtestek létezése szabta meg.

Hetedszer, tekintet nélkül az ellenség nagy számbeli és műszaki fölényére, tekintet nélkül arra, hogy a háború egész Jugoszláviában és Júliai Tartományban folyt és azt az ellenségnél sokkal gyengébb műszaki felszereléssel folytattuk, mégsem sikerült az ellenségnek sehol, az egész háború folyamán, a népi erőket megsemmisítenie. Ellenkezőleg, ezek az erők, különösen a nehéz harcok után folyton hatalmasabbá váltak.

Nyolcadszor, tekintet nélkül arra, hogy a harcok rendkívüli véresek és engesztelhetetlenek voltak és emberanyagban és népi vagyonban óriási áldozatokat követeltek, a nép sehol sem ingott meg, sehol sem hagyta abba a harcot. — Ellenkezőleg, a nagy ember- és anyagáldozatok (gyakran egész kerületek pusztultak el nép minden vagyonával együtt), csak megerősítették az elhatározást és a kitartást: végig vívni a harcot.

Kilencedszer, Jugoszlávia népei nemcsak a megszállók ellen harcoltak, hanem azok szövetségesei ellen is, a hazai árulók ellen — Pavelics, Nédics, Rupnik és Mihajlovics Dráza bandái ellen. A megszállók és a hazai árulók egyesült erejével szemben folytatott nagy harcban népeink mégis győzelmet arattak.

Ime, ebben rejlik Jugoszlávia népei szabadságharcának sajátossága, nagysága. Ilyen harcot nem vívott Európa egyetlen megszállott országa sem és népeink teljes joggal büszkék rá.

A háború folyamán új típusú állam született és alakult ki. Más ennek az államnak a társadalmi berendezkedése, mint a régi Jugoszláviáé volt. Ez az új rendszer a legszélesebb néptömegek szempontjából sokkal jobb és igazságosabb. Megalakult a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság. A régi tehetetlen királyság helyett köztársaság. Állam, amely helyesen rendezte a nemzetiségi kérdést, melyet új, demokratikus elvek irá-

nyítanak, melynek új a társadalmi és közgazdasági összetétele. Hogyan történhetett ez így, mikor köztudomású, hogy ilyen hatalmas változásokat általában csak forradalmi úton lehet elérni, azok ellen folytatott nyílt harccal, akik a nép akarata ellenére tartják kezükben a hatalmat?

Ime, épen ebben rejlik az új Jugoszlávia megalkotásának és fejlődésének sajátossága.

Az új Jugoszlávia a népfelszabadító harc folyamán épült annak a régi Jugoszláviának a romjain, melynek államszervezete a megszállás pillanatában szétesett. A borzasztó szerencsétlenség, amely a megszállással és a reakciós uralkodó érdekcsoport árulásával érte népeinket, felnyitotta minden hazafi szemét. Az árulás, a régi uralkodó érdekcsoport gyávasága és a régi rendszer népellenes politikája gyűlöletessé tette a jugoszláviai népek szemében mindazt, ami volt és megérlette azt az elhatározást, hogy az ami volt, soha többé vissza ne térjen. Csak ezzel magyarázható az a tény, hogy népeink olyan megalkuvás nélküli harcot folytattak a hazai árulók ellen, mint például Mihajloviics Dráza ellen, aki elsősorban azért működött együtt a megszállókkal, hogy visszaállítsa a régi rendszert, a nemzeti elnyomás és a társadalmi kizsákmányolás rendszerét. Nédics, Mihajloviics, Rupnik és a hallatlan gonosztevő Pavelics együttműködése a megszállókkal szintén felnyitotta a legszeleesebb néptömegek szemét. Mind világosabb lett a nép előtt, hogy a reakció még az ördögöt is kész szolgálni, csak megvédhesse érdekeit, biztosíthassa a nép feletti uralmát, azaz visszaállíthassa a régi rendszert. Ezek szerint nem volt elegendő a népet a megszállók ellen harcba szólítani, szükséges volt egyúttal egy szebb jövődől kilátásait is elébe tárni. El kellett mindjárt kezdeni a szebb jövődől előfeltételeinek megvalósítását, amely azután adott is a népnek ahhoz erőt, hogy a háború nehézmegpróbáltatásait kiállja. Csak harcba hívni a népet a megszállók ellen és ugyanakkor nem értetni meg vele, hogy harcával valami újat vív ki magának, valami sokkal jobbat és hogy a régi nem tér vissza többé — nem lett volna elegendő ahhoz, hogy harcba vigye az egész népet, hogy olyan széles néptömegeket megmozgasson, sem ahhoz, hogy a nép végig, a győzelemig állja a küzdelmet.

Így kénytelenek voltunk mindjárt harcunk elején, azaz már 1941-ben, a hatóságok régi formáit elvetni a falun épúgy, mint a városban és új hatalmi szerveket létrehozni, melyeket jellemző lényegük miatt népfelszabadító bizottságnak neveztünk el. Ezek a bizottságok minden tulajdonságuknál fogva újfajta hatalmat képviselnek és a Szovjet Szövetség hatalmi szervei után ezek a legdemokratikusabbak. Hogy ezzel eltaláltuk a nép kívánságát azt az a tény mutatja, hogy a nép mindenütt elkezdett ilyen bizottságokat alakítani, nemcsak a felszabadított területeken, hanem a megszállott részeken is, falun csakúgy, mint városban.

Ezek voltak a csírái az új államnak, amely a megszállók és a hazai árulók ellen folytatott harc folyamán fokozatosan fejlődött tovább. Nem véletlenül és ösztönösen fejlődött hanem alaposan előkészítve, tervszerűen megszervezve, nem minden nehézség nélkül, nem vér és harc nélkül. Ellenkezőleg sok nehézség árán, véres harcban a hazai árulók ellen, akik a megszállók oldalán megalkuvás nélküli háborút folytattak a nép ellen, hogy megakadályozzák az új népi állam megalkotását és biztosítsák a régi rendszert.

Épen abban, hogy a harc kétirányú volt — harc a megszállók ellen és harc a megszállókkal együttműködő hazai áruló reakció ellen — rejlik az új állam megalkotása útjának jellegzetes sajátossága. Ez az út azonban forradalmi és még nem értünk a végére, mert új államunknak

vannak még ellenségei, akik nem nyugszanak, vannak még reakciók, akik a régről álmódoznak, az országunkban fennálló állapotok megváltoztatásáról. Egyes ilyen reakciók demokratikus áruhába bújnak. Mindezek a reakciók a nemzetközi reakcióban bizakodnak, külföldi beavatkozást várnak, bár tudhatnák a történelemből, hogy épen az ilyen beavatkozások eredménytelenek maradtak tekintet nélkül arra, hogy esetleg igen véresek voltak. Ha csak eszükbe jutna a francia forradalom, vagy az utolsó proletár forradalom Oroszországban, rájönne arra, hogy a népek, amelyek jobb rendszert vívtak ki maguknak, még a legnagyobb áldozatok árán sem engedték meg soha, hogy akárki visszafelé forgassa a történelem kerekét. Ilyen reményei miatt a mi reakciónk is a nemzetközi reakció érdekeit szolgálja, amely ellenségesen néz az új Jugoszláviára. Ez a mi reakciónk a nép érdekei ellen dolgozik, saját személyes érdekei miatt, ha takargatja is ezt különböző szólalomokkal, mint pl. aggodalom a parasztság sorsa miatt, rettegés nélküli élet, demokrácia stb.

Természetes, hogy a reakció reménységei hiábavalóak, mert sohasem válna valóra. A nép, amely kiharcolta nagy vívmányait, meg is tudja védeni azokat. Mi azért vagyunk itt, hogy a történelem kerekét előre lendítsük és nem engedjük meg, hogy azt a reakció visszafelé fordítsa.

Hogyan lehetséges az, hogy a nép legszélesebb tömegei pártállás, nemzetiségi és felekezeti különbségre való tekintet nélkül a múltban és ma is olyan egységesek a hazai reakcióval szemben? Hogyan lehetséges az, más pártok hívei meghallgatták a Kommunista Párt fölhívását a harcba és nem hallgatták a reakciós pártvezetők csalfa szavait, hogy a harccal még várni kell?

Ez azért történt így, mert Jugoszlávia széles néptömegei igen fejlett nemzeti öntudattal bírtak. Ez azért történt így, mert Jugoszlávia széles néptömegei hazafiak, szabadságszeretők és haladó szelleműek voltak a múltban és ma is azok. Mert gyorsan felfogták a történelmi események teljes komolyságát. Mert népeink tetteikben ismerték fel a bármilyen nemzetiségű hazai reakció egész nemzetietlenségét. Mert a néptömegek tetteiken keresztül ismerték fel, hogy a hazai reakció árulását nemcsak a kommunisták elleni harc jellemezte, amint azt ezek az árulók általában hangoztatták, hanem az egész nép elleni harc, harc a nép törekvéseinek meggyengítésére, melyeket a nép mégis valóra váltott. Ez azért történt így, mert a nép már régen a saját bőrén érezte annak az úgynevezett demokráciának az áldásait, amelyet olyan kitartóan ajánlanak még ma is a különböző Grolok, Macsekok, Dragolyubok, Sutejok és mások, persze a külföldi reakció utasításai szerint.

Az új jugoszláv köztársaság fejlődése és megszilárdítása szempontjából óriási jelentősége van annak, hogy még a népfelszabadító harc folyamán megeremtődött a tömeg erős, széttéphetetlen szövetsége, a valódi népi szövetség.

A Népfelszabadító Háború idején alakult ki az a széttörhetetlen népi egység, amely a Népfront nevet kapta. Ez nemcsak a munkás és paraszt szövetség, ez több annál. Ez minden hazafi szövetsége, minden haladószellemű ember szövetsége, mindazoké, akik az újjáépítés új útján indultak el, hogy az új Jugoszláviát megszilárdítsák. Ez a dolgozó nép szövetsége volt és marad is: a munkás, a paraszt, a népi értelmiség és országunk többi dolgozó polgárainak a szövetsége. Helytelen és káros volna korlátozni a szövetséget, amely szilárd alapja fiatal köztársaságunknak. Nem szűkíteni kell ezt a szövetséget a tömegmunka szektás felfogásával, amint azt sokszor igen becsületes és érdemes vezetők

is teszik, hanem kiszélesíteni és fáradhatatlanul dolgozni annak megszilárdításán. Ime ez minden vezető ember kötelessége, bármilyen helyen is üljön az illető, akár az állami, vagy a közgazdasági szervezetben, akár a Népfront vagy más szervezetben.

A fentebb felsoroltakból világosan kivehető, hogy éppen minden hazaszerető erő megszólításának és az ellenállási front megszilárdításának volt köszönhető, hogy a háború folyamán minden nehézséget legyőzhettünk. Ami pedig a háború idejére érvényes, az éppen annyira, sőt talán még inkább érvényes országunk békés ujjaépítésének idejére is.

Végül az eddigihez még ezeket tenném hozzá: a Népfelszabadító harcban és annak eredményeiben benne vannak a társadalomfejlődés történelmi törvényszerűségének elemei, amelyeket nagy tanítóink Marx és Engelsz fedeztek fel és amelyeket elméletileg gazdagítottak, elmélyítették és gyakorlatilag alkalmaztak. Ez a történelmi törvényszerűség a fejlődés folyamán Jugoszláviában a múltban is és ma is bizonyos fokig új formákat mutat, amelyeket a háború folyamán részben az újfajta háború és annak újfajta következményei okoztak. Ezeket pedig a szocialista ország, a gyönyörű fejlődést mutató Szovjet Szövetség majd harminc éves fennállása idézte elő. Ezek szerint a nálunk tapasztalható különleges jellegű fejlődés és annak következményei nincsenek a marxizmus, sem a leninizmus, ellentmondásban, hanem azzal egyeznek. Ez egyúttal még egyszer újra bizonyítja nagy tanítóink lángelméjét, akik azt tanították, hogy a marxizmus, leninizmus nem dogma, hanem útmutatás a cselekvésre.

Csakis az ilyen felfogás helyes és kádereink ehhez kell, hogy igazodjanak a tömegekkel való munkájukban, akárhol is legyenek. Ha így szemléliük a dolgokat, nem áll fenn az a veszély, hogy egyes vezetőemberek elszigetelődnek a tömegektől. Ellenkezőleg csak még jobban összekapcsolódnak azokkal. Az ilyen felfogás és az ilyen szellemben végzett munka szilárd láncszemekké alakítja át kommunista vezető embereinket, amely láncszemek ezt a nagy népi szövetséget, ezt az újfajta szövetséget még egyöntetűbbé, széttörhetetlenné teszik.

LATÁK ISTVÁN

NOVISZÁDI ŐSZ

Lágy októberi nap, rőtlevelű bozót,
Bokrok között szellők, jó illatot hozók.

Napon éled minden: fű, fa, haraszt s a rög.
Egy hosszú vonatsor a vashídon csörög.

Rovarok szállongnak porzó csillogásba,
Mesezírój futató gyárak zuhogása.

A hegy kékellik a nyugodt Duna felett.
A napon sütköznek bénák és betegek.

Anyád, mátkád, fiad orcáját sóvárgod,
Megsimogatsz minden őszi kis virágot.

Ringató játékot játszik veled az ősz,
Az avarba süppedsz, s a legenyékhez nölsz.

Az ifjúság szerte sugarasan lépked,
Hogy rohan az idő! — Ó, beh szép az élet.